
СТАТИИ

ХРОНИКА НА ЕДИН ПРЕДИЗВЕСТЕН ПРОВАЛ. НЕРАЗУМНИТЕ МЕРКИ НА ДЪРЖАВАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА „РАЗУМЕН СРОК“ НА СЪДЕБНИТЕ ДЕЛА

*Михаил Екимджиев**

Ретроспекция

От римското право е оцеляла сентенцията *Tarda iustitia non est iustitia* („Бавното правосъдие не е правосъдие“). Близко хилядолетие по-късно, през 1215 г., чл. XL от Великата харта на свободите (*Magna Carta Libertatum*) повелява: „И никому няма да продаваме, да отказваме или да забавяме справедливост“. Това е прототипът на правото на „справедлив съдебен процес в разумен срок“, което „възкръсва“ през 1950 г. в чл. 6, т. 1 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ) като ценностно и политическо достижение на гражданите от стара Европа. То е залегнало сред основните права и свободи в конституциите на много европейски държави. За съжаление, българската Конституция „пропуска“ това право. Сякаш бащите ѝ са провидели, че толкова луксозна цивилизационна придобивка е непосилна за техните потомци.

Защо справедлив съдебен процес е възможен само „в разумен срок“

В морален и емоционален план бавното правосъдие не дава на хората дължимите от правовата държава сигурност и доверие в институциите. То не удовлетворява копнежа на жертвите на престъпления за справедливост. Времето заличва архетипната правна и морална връзка между престъплението и наказанието като негова неизбежна последица. Дългогодишните граждански и търговски спорове създават битова нестабилност и тормозят бизнеса. В юридически аспект „разумният срок“ балансира между житейската представа за справедливост и професионалното правосъдие. Нуждата от справедливост, особено при разследване на тежки престъпления, е болезнена. Тя иска повече бързо възмездие, отколкото прецизно правосъдие. Нерядко обаче бързината се кара с истината. Както скоростта на влака стрела „размазва“ пейзажа,

* Адвокат от Пловдив.

така процесуалната прибързаност замъглява фактите. Пропускат се важни версии и детайли. Само стриктното спазване на императивните процедурни правила пречи търсенето на справедливост вместо в правосъдие да се превърне в лов на вещици. Когато обаче „в името на правосъдието“ съдебният процес продължи твърде дълго, силуетът на истината се размива във времето. Подсъдимите, свидетели и експерти умират или забравят, изчезват документи, сменят се съдии... Забавата води до забрава и подобно на неоправданата припряност деформира фактите. Затова във всеки конкретен казус „разумният срок“ цели своевременно, но и точно изпълнение на нормите за установяване на процесуалната истина. Ето защо „разумният срок“ едновременно е процедурно условие и същностен аспект от правото на справедлив съдебен процес. „Разумният срок“ по смисъла на чл. 6, т. 1 ЕКПЧ няма абсолютно времево измерение. Освен календарната продължителност преценката за разумност включва естеството на делото, неговата сложност, процесуалното поведение на съда и на другите участници в процеса. Специфичен критерий е „залогът“ на страните, свързан с предмета на правния спор. От тази перспектива „разумният срок“ е най-кратък и държавата дължи максимална експедитивност и усърдие по дела за издръжка, обезщетения за непозволено увреждане и трудови спорове.

Разумният срок според практиката на ЕСПЧ

В своята практика¹ Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ, Съдът) подчертава, че изискването за „разумен срок“ по чл. 6, т. 1 от Конвенцията има за цел да гарантира общественото доверие в правораздаването. Другата цел на изискването е да защити страните в процеса от прекомерно и неоправдано забавяне. В наказателните дела „разумният срок“ брани както обвиняемите и подсъдимите, така и жертвите на престъпления, конституирани като граждански ищци.

Според Съда в Страсбург държавите, ратифицирали Конвенцията, са длъжни да организират дейността на съдебните си системи така, че съдилищата да могат да спазват всички изисквания на чл. 6, т. 1, включително да разглеждат делата в разумен срок (вж., наред с много други източници, *Bottazzi*, § 22, и *Scordino (№ 1)*, § 183). Те отговарят както за забавянния, дължащи се на поведението на съдебни или други органи (вж. например *Foley v. the United Kingdom*, № 39197/98, § 38–39, 22 октомври 2002 г.), така и за такива, свързани с представянето на становища на назначени от съда експерти (вж. *Capuano v. Italy*, 25 юни 1988 г., § 32, Серия А, № 119, и *Nibbio v. Italy*, 26 февруари 1992 г., § 18, Серия А, № 228-А). Държавата е отговорна не само за неоправданата бавност в движението на дадено дело, но и за неувеличаване на организационните и техническите ресурси при тенденция за масово и системно забавяне на дела, както и при структурни недостатъци в съдебната система, водещи до преко-

¹ Вж. например делото *Димитров и Хамънов срещу България*, жалби № 48059/06 и № 2708/09, решение от 10 май 2011 г.

мерна продължителност на процесите (вж. *Zimmermann and Steiner v. Switzerland*, 13 юли 1983 г., § 29–32, Серия А, № 66; *Guincho*, цитирано по-горе, § 39–41, и *Pammel v. Germany*, 1 юли 1997 г., § 69–72, Доклади по решения и определения, 1997-IV).

Проблемът с „разумния срок“ в българското правораздаване и пилотните решения на ЕСПЧ

Много от съдебните процеси в България не се отличават нито с бързина, нито с правосъдие. Често за тях е по-подходяща думата „правораздаване“, акцентираща върху бакалския елемент, отколкото претенциозното и аристократично „правосъдие“. От 7 септември 1992 г., когато България ратифицира ЕКПЧ, до началото на 2011 г. ЕСПЧ буквално бе затрупан от хиляди жалби срещу България за нарушаване на правото на „разумен срок“. Анализирайки критичната маса еднотипни оплаквания, ЕСПЧ заключи, че неразумната продължителност на съдебните дела е системен проблем за българското право, чието преодоляване налага системни мерки. Така се стигна до двете пилотни решения от 10 май 2011 г. по делата *Фингер срещу България* и *Димитров и Хамънов срещу България*. В тях освен „предикатното“ нарушение на „разумния срок“ Съдът констатира и нарушение на чл. 13 от Конвенцията поради липсата на ефикасно вътрешноправно средство за защита срещу това нарушение. ЕСПЧ задължи държавата в едногодишен срок от влизане в сила на пилотните решения да въведе адекватни правни средства за защита, като маркира и основните критерии за тяхната ефективност.

Позовавайки се на пилотното Решение от 29 март 2006 г. срещу Италия по делото *Scordino*, Съдът в Страсбург припомни, че когато една национална правосъдна система страда от прекомерна продължителност на делата, най-доброто средство за защита е превенцията. Поради това въвеждането на механизъм, ускоряващ съдопроизводството, би било най-ефикасно. При системен проблем с бавно правосъдие обаче е нужно и средство, осигуряващо компенсиране на вредите от вече настъпило забавяне. Обезщетението трябва да е справедливо и съответстващо на критериите на ЕСПЧ, а процедурата по предоставянето му – бърза и достъпна. Репарацията трябва да бъде платена не повече от шест месеца след определянето ѝ. Поради това, че обезщетението цели да компенсира пострадалите от прекомерна продължителност на делата, необосновано забавяне на изплащането му би било крайно неуместно.

По отношение на компенсаторните средства ЕСПЧ предписва общи мерки, подчертавайки, че ефикасното компенсаторно средство следва да притежава следните ключови характеристики²:

– Процесуалните правила, регулиращи разглеждането на такъв иск, трябва да бъдат в съответствие с принципа на справедливост, заложен в чл. 6 ЕКПЧ;

² § 125–130 от решението по делото *Димитров и Хамънов срещу България*.

– Правилата, регулиращи разноските, не трябва да възлагат прекомерна тежест за страните в процеса, когато искът им е основателен;

– Искът за обезщетение трябва да бъде разгледан в разумен срок;

– Размерът на обезщетението не следва да бъде неоправдан в сравнение с присъждания от ЕСПЧ по подобни дела;

– Във връзка с неимуществените вреди трябва да съществува категорична, но оборима презумпция, че прекомерно дългото производство причинява такива вреди;

– Обезщетението трябва да бъде изплатено своевременно и не по-късно от шест месеца от датата на влизане в сила на решението, с което се присъжда обезщетението.

За да бъде наистина ефективно и съответстващо на принципа за субсидиарност, едно компенсаторно правно средство за защита трябва да има обратно действие и да предоставя обезщетение и във връзка със забавяния, датиращи отпреди въвеждането му – както при производства, които са все още висящи, така и при производства, които са приключили, но по които страните вече са отправили жалби до ЕСПЧ или могат да сторят това.

Друга мярка, която в определени случаи би могла да компенсира минали забавяния, е възможността по наказателни дела осъденият да получи намаляване на наложеното наказание. Ефективността на тази мярка не зависи от това дали тя е резултат от законодателни изменения, или от установена практика на националните съдилища. Въпреки това, за да може да обезщети нарушението на правото на обвиняемия на гледане на делото му в разумен срок, тази мярка трябва да отговаря на три условия:

– На първо място, съдилищата трябва да признаят неспазването на изискването за разумен срок на чл. 6, § 1 по достатъчно ясен начин. На второ място, те трябва да предоставят обезщетение, като намалят присъдата по изричен и измерим начин. На последно място, възможността да се иска такова намаляване, независимо дали въз основа на изричен законов текст, или на трайно установена практика, трябва да е установена като право за осъденото лице. Това не означава, че съдилищата като правило трябва да уважават тези искания – в ситуации, при които намаляването на присъдата не би било подходяща мярка, те могат да отхвърлят искането, след което подсъдимият трябва да може да търси други форми на поправка на вредите, като например парично обезщетение.

По наказателни дела с извънредно забавяне или забавяне, което е било изключително увреждащо за обвиняемия, може дори да се обмисли възможност за прекратяване на производството, при условие че общественият интерес няма да бъде накърнен от това. Подобни мерки може да бъдат предвидени и в контекста на споразумение за решаване на делото между обвиняемия и прокуратурата.

Как правните стандарти, наложени от ЕСПЧ, бяха имплементирани в националното право?

В изпълнение на пилотните решения на ЕСПЧ в края на 2012 г. бяха обнародвани изменения в Закона за съдебната власт (ЗСВ) и в Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ), с които бяха създадени вътрешни механизми за компенсиране на жертвите на бавно правосъдие.

Процедурата по ЗСВ предвижда обезщетяване на лицата, чиито дела са приключили. Тя е административна и се развива пред Инспектората към Висшия съдебен съвет (ИВСС). Заявлението за обезщетение се подава в шестмесечен срок от приключване на съответното производство. ИВСС извършва проверка и при установено неоправдано забавяне министърът на правосъдието определя размера на обезщетението. Той трябва да е съобразен с практиката на ЕСПЧ, но не може да надхвърля 10 000 (десет хиляди) лева. Ако е съгласен с решението на министъра, което не подлежи на договаряне, заявителят подписва споразумение. Цялата процедура трябва да приключи в шестмесечен срок. При непостигане на споразумение заявителят може да търси репарация на претърпените вреди по реда на ЗОДОВ.

Обезщетение по ЗОДОВ могат да търсят лицата, чието право на „разумен срок“ е нарушено от неприключил съдебен процес и/или досъдебно производство. Както беше посочено, иск по този ред могат да предявят и недоволните от размера на обезщетението, определено от министъра на правосъдието по реда на ЗСВ.

Искове за обезщетения могат да предявят и лицата, чиито жалби пред ЕСПЧ са обявени за недопустими поради неизчерпване на новосъздадените вътрешноправни средства за защита.

Дали новите вътрешноправни средства за защита срещу бавно правосъдие са „ефикасни“ по смисъла на чл. 13 ЕКПЧ?

От перспективата на правните стандарти, обективирани в пилотните решения на ЕСПЧ, новите процедури по ЗСВ и ЗОДОВ изглеждат неадекватни. В генерален план това се обуславя от факта, че те не целят и не постигат ускоряване на всякакви производства. По този начин националният законодател ги лишава от най-важното условие за ефективност – възможността да предотвратят или да преустановят вече реализирано нарушение на правото на „разумен срок“.

– Аргументи за неефективността на новата процедура по ЗСВ

Според практиката на ЕСПЧ не е задължително институцията, чрез която се реализира вътрешноправното средство за защита по чл. 13 ЕКПЧ, да бъде съдебна. Решаващо е дали гаранциите, които предоставя, са достатъчно надеждни и справедливи (вж. § 29–30 от Решение от 26.03.1987 г. по делото *Леандер срещу Швеция* и § 30 от решение от 6.09.1978 г. по делото *Клас и други срещу Федерална република Германия*).

Производството за обезщетение по ЗСВ не отговаря на този правен стандарт. То не е състезателно, а Инспекторатът и министърът на правосъдието едностранно решават дали е налице нарушение и какъв да бъде размерът на евентуалното обезщетение. Това нарушава най-важното изискване на пилотните дела – процедурата да съответства на принципа на справедливостта, залегнал в чл. 6 ЕКПЧ. Базисни условия за справедливост на процеса по смисъла на тази разпоредба са независимостта на решаващия орган от изпълнителната власт и страните, както и състезателността на производството. В случая ИВСС едностранно решава дали е налице нарушение, а министърът на правосъдието с неподлежащ на възражения и съдебен контрол акт в закрыта процедура определя размера на дължимото обезщетение.

От друга страна, редът, предвиден в глава трета „а“ ЗСВ, е спорен от гледна точка на конституционния принцип за изключителност на правораздавателната власт на съдилищата (чл. 119, ал. 1 от Конституцията на Република България). В случая несъдебен орган, и то не квазиюрисдикция, а орган на изпълнителната власт решава правораздавателни въпроси, а именно – налице ли е нарушение на право и, ако да, какво е дължимото обезщетение за него. Ако първият въпрос според Конституционния съд може да се решава и от съдебноконтролирани юрисдикции (като Комисията за защита от дискриминация и Комисията за защита на конкуренцията например, чиито решения се обжалват пред съд), въпросът за обезщетението винаги досега е решаван от съд. С измененията в ЗСВ се допуска орган на изпълнителната власт да решава и двата въпроса без съдебен контрол. Вярно е, че решението на министъра на правосъдието не обвързва заявителя, ако той не приеме споразумението. От друга страна, според ЗОДОВ заявителят няма право на достъп до съд за исканото установяване на нарушението и за присъждане на дължимото обезщетение, преди да изчерпи административната процедура по ЗСВ. Така административната процедура ограничава достъпа до съд³.

Визираният в чл. 60ж 6-месечен срок за приключване на процедурата е инстуктивен, като няма предвидени санкции при неспазването му, нито специфични гаранции за плащане на определеното обезщетение. Това влиза в противоречие с друго изискване от решението *Фингер*, визирано в § 130 – искането да бъде разглеждано в разумен срок.

ЗСВ лимитира максималния размер на обезщетението, което не може да надхвърля 10 000 (десет хиляди) лева. Това нарушава принципа, установен в практиката на ЕСПЧ, че всяко дело трябва да бъде разглеждано през призмата на конкретните факти. ЗСВ не позволява определяне на по-голямо обезщетение дори когато специфични обстоятелства налагат това. Непреодолимият „таван“ влиза в колизия с прав-

³ Анализът на противоконституционността на глава трета „а“ ЗСВ е публикуван в доклада на Българския хелзинкски комитет „Правата на човека в България през 2012 г.“: http://www.bghelsinki.org/media/uploads/annual_reports/2012_bg.pdf.

ните стандарти на ЕСПЧ, който в сходни казуси е присъждал значително по-високи обезщетения.

Така например с Решение от 30.08.2011 г. по делото *Такухи Тавитян срещу България* (жалба № 24361/06) ЕСПЧ присъжда в полза на жалбоподателя обезщетение в размер на 8500 евро. По делото *Георги Куртев срещу България* (жалба № 44581/07) с писмо от 21.11.2012 г. Съдът информира жалбоподателя, че правителството на Република България е представило едностранна декларация, с която признава нарушение на правото на гледане на делото в разумен срок, като приема да изплати обезщетение в размер на 7700 евро. От тази перспектива явно не е съобразено изискването на § 130 от решението *Фингер* за съпоставимост на обезщетенията с тези, присъждани от ЕСПЧ по сходни дела.

Ето защо подобно предварително и изрично законово изключване на възможността за предоставяне на обезщетение, надхвърлящо 10 000 лв., е в разрез с духа на ЕКПЧ и с практиката на Съда.

Обезщетението, определяно от министъра на правосъдието, се изплаща от бюджета на ръководеното от него министерство. Това поражда сериозни съмнения за конфликт на интереси или поне за сериозна борба на мотиви при определяне на неговия размер. Въпреки нормативно обусловеното пристрастие на министъра, който с всяка платена репарация ще ощетява бюджета на „своето“ министерство, неговото решение не подлежи на обжалване. Макар че само независим съдебен контрол спрямо решенията на министъра би могъл да компенсира институционално гарантираната му предубеденост, такъв не е предвиден в ЗСВ. Необяснимо защо, националният законодател не предвижда възможност дори за едноинстанционно съдебно обжалване при максимално опростена и ускорена съдебна процедура. Само така би могло да се обезпечи съответствие на производството с „принципа за справедливостта“, залегнал в чл. 6, т. 1 от Конвенцията, както изисква § 130 от решението по пилотното дело *Фингер*.

– Аргументи за неефективността на новата процедура по ЗОДОВ

Единствената процедурна възможност за защита срещу явно несправедливо обезщетение по ЗСВ е отказът на заявителя да приеме предложеното му от министъра на правосъдието споразумение. Тогава той би могъл да предяви иск за обезщетение по реда на ЗОДОВ. В това производство разглеждането на претенцията му за обезщетение ще започне отначало. Самото дело ще се разглежда от две или три съдебни инстанции, без законът да предвижда дори стимулиращ срок за приключването му.

Процедурата се развива пред националните съдилища по реда на ГПК при спазване на специфичните процедурни правила на ЗОДОВ. В нарушение на стандарта от делото *Фингер*, при нея липсват специални правила, предвиждащи съкратена процедура. Исковете се разглеждат съгласно общите правила на гражданското производство. В резултат от това компенсаторното производство може да продължи

дори повече от „предикатното“ дело, по повод на което е предявен искът за бавност. Този подход е несъвместим с изискването правното средство за защита да бъде достатъчно бързо (вж. § 130 от решението по дело *Фингер срещу България*“ и § 125 от решението по дело *Димитров и Хамънов срещу България*, както и делото *McFarlane*).

Исковете по ЗОДОВ съгласно чл. 2б от същия закон се разглеждат от съдилищата, срещу чиито нарушения са насочени. Ако съдиите от тези съдилища не си направят отвод, безпристрастността им би била поставена под основателно съмнение. В случай че всички съдии в съответния съд си направят отвод и делото съгласно чл. 23, ал. 3 ГПК бъде изпратено на горестоящия съд за разпределяне в друг съдебен район, би се стигнало до значително забавяне на процедурата, чиято продължителност, както беше отбелязано, не е лимитирана от срокове. Това е очевидно и лесно предвидимо несъответствие на новия национален регламент с правния стандарт, визиран в § 130 от решението *Фингер* и в § 97, § 125 от решението *Димитров и Хамънов*.

Присъдените по исковете по ЗОДОВ суми за обезщетения се изплащат от бюджета на отговорните за забавянето съдилища, който е част от самостоятелния бюджет на съдебната власт. Така националните съдилища, макар и косвено, са заинтересувани от отхвърляне на претенциите по ЗОДОВ срещу органи от съдебната система, което автоматично би довело до реципрочни на отхвърлените претенции „бонуси“ за съдебния бюджет и до минимизиране на „вътрешните“ финансови загуби.

Тези обстоятелства поражда сериозни съмнения за липса на обективност и безпристрастност на съдилищата, които разглеждат тези иски. Този проблем е констатиран от Съда и в § 97 от пилотното решение по делото *Димитров и Хамънов срещу България*. Според неговите релевантни мотиви:

„§ 97... Накрая, тези иски могат да бъдат разглеждани само от съдилищата, срещу които са насочени, като всички присъдени по тези иски суми се изплащат от бюджета на въпросните съдилища. И двете посочени обстоятелства могат да породят сериозни съмнения във връзка с липсата на обективност и безпристрастност на съдилищата, които разглеждат тези иски (вж. Михалков срещу България, № 67719/01, § 45–51, 10 април 2008 г.). Следователно исковете по чл. 2, ал. 1, т. 2 от Закона от 1988 г. не могат да бъдат взети предвид за целите на чл. 13 от Конвенцията, но всички обезщетения, присъдени в рамките на такива производства, могат да бъдат релевантни по отношение на присъждането на справедливо обезщетение по чл. 41 от Конвенцията (вж. съответно *Hornsby v. Greece*, 19 март 1997 г., § 37 *in fine*, Доклади за решения и определения 1997-II, и *Iatridis v. Greece [GC]*, № 31107/96, § 47, ECHR 1999-II)“.

В административната процедура по ЗСВ, както и при исковете по ЗОДОВ няма фиксиран срок, в който следва да бъде заплатено присъденото обезщетение. Нещо повече – както в процедурата по ЗСВ, така и при иска по ЗОДОВ засегнатото лице не разполага със способ за принудително изпълнение. Според чл. 519 и 520 ГПК граж-

данинът не може чрез съдебен изпълнител „да принуди“ държавата да му се издължи. Той само може да представи изпълнителния лист пред финансовите органи на осъдената институция и да чака благоволение за плащане. Ако осъденото учреждение няма пари, то може да отложи плащането за следващата бюджетна година. С Решение № 15 от 21 декември 2010 г. Конституционният съд (КС) прие, че тази привилегия е свързана само с публичната държавна собственост. След решението защитата срещу принудителното изпълнение остана само за държавните учреждения и за средствата по банков сметки на бюджетно субсидирани заведения, постъпили като субсидия от републиканския бюджет. Изпълнението върху друго имущество – частна собственост на тези заведения, както и върху собственост на общините е допустимо. Забележително е, че въпреки лошия опит в Страсбург (вж. Решение от 30.09.2004 г. по делото *Манчева срещу България*, жалба № 39609/98) КС базира решаващите си мотиви върху презумпцията *nobile officium* (държавата е почтена и отговорна), която в българските реалности е чиста фикция. Решението на КС не улеснява изпълнението на обезщетителните решения нито срещу съдилищата, нито срещу прокуратурата и Министерството на правосъдието, които са „ответници“ в новите процедури по ЗСВ и ЗОДОВ.

Решението на ЕСПЧ по делото *Вълчева и Абрашев срещу България*, обединени жалби № 6194/2011 г. и № 34887/2011 г.

Въпреки явните недостатъци на процедурите по ЗСВ и ЗОДОВ с Решение от 18 юни 2013 г., постановено по обединени жалби *Вълчева и Абрашев срещу България*, ЕСПЧ прие, че новите вътрешни механизми за обезщетяване на жертвите на бавно правосъдие не могат *a priori* да бъдат обявени за неефикасни. Мотивите на ЕСПЧ се свеждат до това, че изложените по-горе без претенция за изчерпателност логически аргументи за неефективност на процедурите по ЗСВ и ЗОДОВ трябва да бъдат доказани и с лош практически опит. По подразбиране такъв опит може да бъде натрупан само за сметка на правата и достойнството на хората.

Лошият опит

Освен маркираните процедурни пороци на новата уредба за обезщетяване на жертвите на бавно правосъдие, пречка за ефективното ѝ прилагане е и липсата на традиция, практика и професионален рефлекс за пряко прилагане на ЕКПЧ от националните юрисдикции. Илюстративни в този аспект са два съвсем реални казуса, възникнали в процедури по ЗСВ.

– Наказателното производство срещу г-н К. Н. продължава 11 години и 9 месеца, преди той да бъде окончателно оправдан. Въпреки че заявителят с нищо не е допринесъл за тази продължителност, министърът на правосъдието му определя обезщетение в размер на 4700 лева, мотивирайки се с решения на ЕСПЧ, които съществено се различават от разглеждания казус. Явно тенденциозно министерството

на правосъдието игнорира много по-близки от фактическа страна решения на ЕСПЧ срещу България, с които е присъдено многократно по-високо обезщетение.

– Още по-фрапиращ е казусът на г-н Г. Г. Преди да бъде прекратено, наказателното дело срещу него продължава над 9 години. Признавайки фрапиращи периоди на неоправдано бездействие на разследващите органи, министърът предлага обезщетение от 2900 лева. Междувременно съпроцесник на Г. Г. получава от Страсбург 5000 евро за същата продължителност на същото наказателното дело. На фона на тази гротеска съвсем нелепо звучат бланкетните мотиви на Министерството на правосъдието, с които то предлага на К. Н. и на Г. Г. споразумение. Според тях *„предлаганата като обезщетение сума не подлежи на преговори. Същата е определена по справедливост с оглед на допуснатите от съдебните органи нарушения. Отчетени са също така кратките срокове за произнасяне и изплащане на обезщетението по настоящото административно производство в сравнение с процедурата пред Европейския съд по правата на човека, както и липсата на такси и разходи за заявителя по него“*.

Арогантността на посланието е обидно откровена. Заявителят или трябва да приеме обещанието за явно несправедливо, но бързо обезщетение, или да премине през голготата на българското правосъдие, разчитайки на ерудитията и готовността на българските съдии да порицаят безхаберие то на свои колеги. Нещо повече – нашите магистрати ще трябва да осъдят институциите, в които работят, рискувайки служебни конфликти и намаление на ежегодните бюджетни бонуси за работещите в съдебната система.

Малко аритметика

И в двата казуса наказателните дела срещу К. Н. и Г. Г. продължават около 10 години – колкото Троянската война. След това жалбите им за „разумен срок“ пребивават в Страсбург 5–6 години. От връщането им в България за изчерпване на процедурата по ЗСВ вече е изминала година. След отказа на К. Н. и Г. Г. да подпишат неадекватните споразумения разглеждането на исковете им за обезщетение по ЗОДОВ ще отнеме поне 2–3 години. Дотук годините станаха 20. Ако националните съдилища в прилив на колегиална солидарност не приложат страсбургските стандарти за обезщетения, последният полезен ход би бил нова жалба до ЕСПЧ. Цитираните примери, които не са изключения, показват, че държавата е решена да минимизира финансовите „загуби“ чрез стратегия за процедурно изтощаване на противника. Тъй като малцина от жертвите на бавното правосъдие имат мотивация и житейска перспектива за водене на подобни „пунически“ войни, много от тях вероятно ще приемат предложените им унизителни обезщетения. Пестейки пари за бонуси в полза на нарушителите за сметка на жертвите на техните нарушения, държавата губи нещо безценно. Тя пропуска златен шанс да заслужи доверието и уважението на своите граждани. Това е и поредният предизвестен провал в опитите на България да оправдае конституционната си претенция, че е правова държава.